

תקציר הרצאה: "שדים ורוחות ביהדות – האמנם?"

הוגש ע"י טובי גולן ביום 23.10.2012

בפני חברי מועדון "צוות" סניף חולון

ההרצאה מבקשת לענות על השאלה ההיסטורית: האם בעם היהודי עבדו ל"כוחות אחרים" – שדים, רוחות, או אחרים – במקביל לאמונה המונותאיסטית – באל אחד "שאין עוד מלבדו"?

בדיקה ראשונית בחוקי התורה מגלה שיש שלל חוקים ואיסורים המתייחסים למכשפות או בעלות האוב. אחת הפעולות הראשונות של המלך הראשון בישראל היא השמדת בעלות האוב. באופן פרדוכסלי, אותו מלך נצרך כל כך לבעלת האוב בעין-דור שתעלה לו את פטרונו – שמואל הנביא – מן האוב. אולי הוא יוכל לנחמו. מעבר לשימוש בקמעות – וכאלה נמצאו בקברים יהודיים – השתמשו יהודים גם במאגיה שחורה, היא אותה מאדיה המשפיעה על המציאות ומבקשת לשנות אותה; חוני המעגל המצווה על הקב"ה להוריד גשם, וגם דוגמא ללחש שכתב "חכם" יהודי בקהיר, עבור אשה מאוכזבת מבעלה.

בהרצאה שמענו על "אלפא ביתא דמלאכים" – הכתב המיוחד לחכמים יהודים בכתובת הקמעות.

עמדנו על חשיבותם של מכשפים וחכמים בכל התרבויות העתיקות – כי זו הייתה צורת הריפוי היחידה שעמדה לאדם – להתגונן בפני ה"שדין, לילין ומזיקין" ע"י קמעות ולחשים. ולכן היו המכשפים בעלי מקצוע מכובדים בקהילה שבה חיו, ולכן אף הועברו הפרקטיקות הכישופיות מאב לבנו בתוך המשפחה.

בררנו מאין הגיעה ליהדות ה"חמסה" וכיצד "הכשירו" אותה חכמים בקהילות היהודיות.

שמענו מיהי הלילית – המכשפה המסוכנת ביותר ביהדות, כי עיסוקה הוא בהמתת תינוקות וילודות, ובררנו כיצד ובאילו נסיבות הגיעה לתוך היהדות. ואף למדנו שעור על השדים, על תחביביהם המסוכנים לבני אדם, וכיצד ניתן להתגונן בפניהם – כן, השדים הם יצורים רגישים מאד שאינם סובלים ריחות חריפים (ולכן תולים שום מעל מיטת התינוק) שנבהלים מקול נפץ חזק ופתאומי (ולכן מקישים בכוסות היין בעת ברכה על המוגמר) ופוחדים מאד מאש (ולכן הנרות מלווים את הכלה לחתונתה).

קבענו ש"אין יותר קבוע מהמאגיה" לאורך ההיסטוריה, ועל כן נשמרה דמות המכשפה מאז שומר העתיקה (לפני 5,000 שנה) ועד ל"ציד המכשפות" באירופה (לפני 300 שנה).

קינחנו בספור המסקרן על "ארכיאולוגיה פותרת חידה".

לבסוף, ביקשה מאיתנו המרצה – כמסקנה מתבקשת ממה ששמענו בהרצאתה - לוותר על הצרוף "אמונה טפלה", כי אמונות הן המכוונות את חייו של כל אדם לאורך ההיסטוריה ועד היום. על כן יפה נעשה אם נכבד אדם את אמונותיו של חברו.